

ЄВРОПЕЙСЬКА АГЕНЦІЯ ДОВКІЛЛЯ: ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ

Початок ХХІ століття ознаменувався появою низки глобальних безпекових проблем, однією з яких є екологічна криза. Зміна клімату внаслідок неконтрольованого та надмірного видобутку корисних копалин, нераціонального споживання товарів та продуктів різного характеру, масової вирубки лісів тощо, становить наразі один із найсерйозніших викликів для всього людства. Екологічна криза має характер глобальної через свою поширеність у планетарному масштабі (руйнування озонового шару, глобальне потепління, танення льодовиків, часті аномальні природні катаклізми з руйнівними наслідками тощо) та через значний негативний вплив на кожну сферу життєдіяльності людства і на кожну людину окремо. Давно вже стало очевидним, що подолання цієї проблеми потребує докладання зусиль як на національному, так і на регіональному та міжнародному рівнях у формі регіональних та міжнародних організацій, союзів та об'єднань.

Жоана Кастро Перейра, відома португальська дослідниця в сфері політики та міжнародних відносин, в своїй науковій статті «The challenge of the global ecological crisis for world politics» пише: «Екологічна криза є одним із найбільших викликів, з якими стикається людство в цьому столітті. Зміна клімату та деградація екосистеми становлять реальні загрози майбутньому життя на планеті». Вона наголошує, що хоч глобальна безпека та виживання є ключовими темами у вивченні міжнародних відносин, екологічні проблеми залишаються на узбіччі наукових досліджень в останні десятиліття. Однак ця реальність має тенденцію до зміни через появу все більшої кількості наукових робіт, які мають на меті переосмислити міжнародні відносини та практику світової політики через призму екології [4, с. 4].

В умовах поглиблення глобалізаційних та інтеграційних процесів у світовому господарстві, на перший план виходить міждержавний аспект екологічної політики, який передбачає економічну, екологічну, соціальну та етичну діяльність геополітичних суб'єктів, спрямовану на зміни тенденцій чи збереження статусу-кво у природному середовищі.

Саме тому, все більшу роль сьогодні відіграє екологічна політика Європейського Союзу (як одного з найпотужніших інтеграційних об'єднань сучасності), яка являє собою сукупність спільних дій і заходів країн-членів ЄС, спрямованих на забезпечення екологічних потреб свого населення, раціональне використання, охорону й відтворення природних ресурсів та підтримку екологічної безпеки. Варто відзначити, що сьогодні саме Європейському Союзу належить домінуюча роль у координації та імplementації політики вирішення глобальних проблем навколишнього середовища [1, с. 56-57].

Зокрема, варто звернути увагу на діяльність Європейської агенції довкілля — незалежної агенції ЄС, яка є важливою частиною формування та проведення екологічної політики Союзу в контексті боротьби із глобальною екологічною кризою.

Європейська агенція довкілля (ЄАД) (англ. *European Environment Agency*) — це агенція Європейського Союзу, яка надає незалежну інформацію про навколишнє середовище. Агенцію було створено Регламентом Європейського економічного співтовариства (ЄЕС) 1210/1990 (з поправками, внесеними Регламентом ЄЕС 933/1999 та Регламентом Європейської Комісії 401/2009). Повноцінну роботу вона розпочала в 1994 році із штаб-квартирою в Копенгагені (Данія).

До складу ЄАД входять всі країни-члени Європейського Союзу, Ісландія, Ліхтенштейн, Норвегія, Швейцарія та Туреччина. Також із агенцією співпрацюють шість країн Західних Балкан, серед яких Албанія, Боснія і Герцеговина, Північна Македонія, Чорногорія, Сербія та Косово [3].

Відповідно до статті 2 Регламенту Європейської Комісії 401/2009 серед основних завдань Європейської агенції довкілля є: 1) збір, обробка та аналіз даних про навколишнє середовище з метою отримання повного уявлення про екологічні умови та тенденції в Європі; 2) підготовка екологічних оцінок, звітів та показників для інформування політичних рішень як на рівні ЄС, так і на національному рівні; 3) надання ЄС та країнам-членами науково обґрунтованих порад щодо регулювання та оцінки екологічної політики; 4) створення методів та інструментів для покращення узгодженості, порівнянності та доступності даних у країнах-членах; 5) забезпечення ефективної співпраці між країнами-членами, інституціями та міжнародними організаціями щодо моніторингу та звітності екологічних даних; 6) надання ранніх попереджень про нові екологічні загрози та оцінка їхнього потенційного впливу на екосистеми, здоров'я людей та економіку.

Також статтею 3 вищезгаданого нормативного акту чітко визначені сфери діяльності та дослідження ЄАД: якість повітря та викиди в атмосферу; якість води, забруднюючі речовини та водні ресурси; стан ґрунту, флори і фауни та біотопів; землекористування та природні ресурси; управління відходами; шумове забруднення; хімічні речовини, небезпечні для навколишнього середовища; захист узбережжя та моря [5].

Власне діяльність Європейської агенції довкілля відповідає визначеним завданням, що підтверджується великою базою публікацій, доступних на офіційному сайті структури.

Наприклад, 31 жовтня 2024 року був опублікований звіт «Тренди та прогнози в Європі 2024», який досліджує історичні тенденції, останні досягнення та прогнозовані майбутні розробки у сфері пом'якшення наслідків зміни

клімату шляхом зменшення викидів парникових газів, збільшення використання відновлюваної енергії та підвищення енергоефективності [6, с. 4].

Також можна навести приклад звіту під назвою «Оцінка ризиків для європейського клімату», опублікованого в січні 2024 року, в якому визначаються 36 кліматичних ризиків з потенційно серйозними наслідками для всієї Європи. Крім того, він визначає пріоритети для політичних дій ЄС на основі структурованої оцінки ризиків [2, с. 3].

Отже, Європейська агенція довкілля є одним із найважливіших елементів у розбудові екологічної політики Європейського Союзу. Власне саме від діяльності цієї агенції залежить доцільне та ефективне формування екологічної політики, затвердження нормативно-правових актів та проведення різних ініціатив, спрямованих на навколишнє середовище та стійкий розвиток європейського континенту. Країни інших регіонів та, зокрема, Україна повинні наслідувати приклад Європейського Союзу у створенні результативної структури такого типу, яка є відповідальною за збір інформації, її аналіз та вироблення відповідних рекомендацій, які сприятимуть полегшенню наслідків від глобальної екологічної проблеми.

Використані джерела:

1. Носа А. М. Особливості формування, розвитку та здійснення спільної екологічної політики Європейського Союзу як інструменту забезпечення екологічної безпеки світового співтовариства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Вип. 13, ч. 2. С. 56-60. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/13_2_2017ua/14.pdf (дата звернення: 05.11.2024)
2. European climate risk assessment (executive summary). European Environment Agency. 2024. 36 pp. URL: [file:///C:/Users/User/Downloads/Executive%20summary%20-%20European%20Climate%20Risk%20Assessment%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/Executive%20summary%20-%20European%20Climate%20Risk%20Assessment%20(1).pdf) (date of access: 06.11.2024)
3. European Environment Agency's home page. URL: <https://www.eea.europa.eu/en> (date of access: 06.11.2024)
4. Joana Castro Pereira. The Challenge of the Global Ecological Crisis for World Politics. *RELAÇÕES INTERNACIONAIS. SPECIAL ISSUE* : 2023. 004-009 pp. URL: https://ipri.unl.pt/images/publicacoes/revista_ri/pdf/RI_SI_2023/RI_SPECIAL_ISSUE_2023_NET_Joana_Castro_Pereira.pdf (date of access: 05.11.2024)
5. Regulation (EC) No 401/2009 of the European Parliament and of the Council of 23 April 2009 on the European Environment Agency and the European Environment Information and Observation Network (Codified version). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:02009R0401-20210729> (date of access: 06.11.2024)
6. Trends and projections in Europe 2024. European Environment Agency. 2024. 66 pp. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/TH-01-24-009-EN-N_Trends_and_projections_2024_FINAL_31.10.2024.pdf (date of access: 06.11.2024)